

Биляна Курташева
НБУ
bkourtasheva@nbu.bg

„Времеубежище“ - преводи и отзиви Начален опит за библиография

Bilyana Kourtasheva
New Bulgarian University, Sofia

Time Shelter by Georgi Gospodinov – Translations and Critical Response
Initial Bibliography

Великобритания и Ирландия

Gospodinov, Georgi. *Time Shelter*. Translated from the Bulgarian by Angela Rodel. London: Weidenfeld & Nicolson, 2022.

Aslanyan, Anna. Book of laughter and forgetting. A prize-winning novel of pan-European dementia. *TLS*, 23.06.2023

Battle, Laura. Georgi Gospodinov's comedy novel 'Time Shelter' wins International Booker prize. Hard-hitting fiction offers warnings about the dangers of a reimagined history. *Financial Times*, 23.05.2023.

Cairns, Madoc. 4004 & All That: *Time Shelter*. *Literary Review*, May 2022

Georgi Gospodinov's 'Time Shelter' becomes first Bulgarian book to win the International Booker Prize. *The Economic Times*, 24.05.2023

Goldsmith, Rosie. #RivetingReviews: Rosie Goldsmith Reviews TIME SHELTER by Georgi Gospodinov. *Eurolitnetwork*, 26.01.2023, <https://www.eurolitnetwork.com/rivetingreviews-rosie-goldsmith-reviews-time-shelter-by-georgi-gospodinov/?fbclid=IwAR1FKMXP-AoHr4pw-tpgQ5vz9uwQ6h9d6TL6i8l5qEziHl0YOTE4WTWT0tbw>

Doyle, Martin. Booker International Prize: Georgi Gospodinov's *Time*

Shelter, translated from Bulgarian by Angela Rodel, wins. *The Irish Times*, 23.05.2023

Levitin, Mia. The International Booker winners making Bulgaria proud. Author Georgi Gospodinov and translator Angela Rodel on 'Time Shelter', the first Bulgarian book to win the prize. *Financial Times*, 26.05.2023

McGuinness, Patrick. Time Shelter by Georgi Gospodinov – the Dangers of Dwelling in the Past. *The Guardian* (Book of the day / Fiction), 20.05.2022

O'Driscoll, Declan. Works in translation: Alternative worlds and recreated memories. Nona Fernández, Georgi Gospodinov, Eoghan Ó Tuairisc, Beatriz Bracher, Amalie Smith and Daniela Hodrová in translation. *The Irish Times*, 5.06.2022

Raptopoulos, Lilah and Fred Studemann. Why we should read translated novels, with author Georgi Gospodinov (International Booker Prize winners Georgi Gospodinov and translator Angela Rodel on the success of their novel 'Time Shelter'). *Financial Times*, 30.06.2023

Shaffi, Sarah. International Booker prize announces first ever Bulgarian winner (Georgi Gospodinov's Time Shelter, translated by Angela Rodel, portrays a 'clinic for the past' and was praised as a 'great novel about Europe'). *The Guardian*, 23.05.2023

Shuman, Ellis. Time Shelter by Georgi Gospodinov. *World Literature Today*, September 2022, <https://www.worldliteraturetoday.org/2022/sep-tember/time-shelter-georgi-gospodinov>

Slimani, Leila, Fiammetta Rocco at al. Georgi Gospodinov and Angela Rodel win the International Booker Prize 2023 with Time Shelter. *The Booker Prizes Home Page*, 23.05.2023, <https://thebookerprizes.com/media-centre/press-releases/georgi-gospodinov-and-angela-rodel-win-the-international-booker-prize-2023>

Германия, Австрия и немскоезична Швейцария

Gospodinov, Georgi. Zeitzuflucht. Übersetzer Alexander Sitzmann. Berlin: Aufbau, 2022

Berking, Sabine. In der Diktatur der Vergangenheit. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 06.04.2022

Georgi Gospodinov: Das Ende der Welt kommt spatter [Interview]. *Die Presse*, 02.06.2022

Gutschke, Irntraud. Globale Demenz im Anmarsch. *Der Freitag*,

17.06.2022.

Kroucheva, Katerina. Gospodinov, Georgi: Vremeubežište. *Kindlers Literatur Lexikon (KLL)*, 2023.

Plath, Jörg. Auf der Suche nach der vertanen Zeit. *Neue Zürcher Zeitung*, 13.07.2022

Plath, Jörg. Georgi Gospodinov: „Zeitzuflucht“. Deutschlandradio, 28. März 2022, <https://www.deutschlandfunk.de/georgi-gospodinov-zeitzuflucht-dlf-9c040050-100.html>

Voss, Christian. On Georgi Gospodinov's Time Shelter [Review]. *Comparative Southeast European Studies*, 2022, 70(3), pp. 564-566

Weidermann, Volker. In der Klinik des Gestern. *Die Zeit*, 1.06.2022

Дания

Gospodinov, Georgi. Tidsskjul. Oversat af Helle Dalgaard. Kopenhagen: Jensen & Dalgaard, 2021

Håkansson, Kasper. Georgi Gospodinov: Tidsskjul. K's Bognoter, 19.07.2022, <https://bognoter.dk/2022/07/19/georgi-gospodinov-tidsskjul/>

Monrad, Jorgen Herman. Et boutiquehotel for nostalgikere. *Weekendavisen*, 25.06.2021

Petersen, Kamilla Ane. Tidsskjul af Georgi Gospodinov. *Litteratursiden*, 16.06.2021, <https://litteratursiden.dk/boeger/tidsskjul>

Rösing, Lilian Munk. Hvilket årtvi vil du helst leve i? *Politiken / Kultur*, 28.06.2021, p. 12.

Индия

Seth, Udbhav. Time Shelter, a story of a magical clinic for Alzheimer's patients, wins the International Booker Prize 2023. *The Indian Express*, 24.05.2023

Whitehead, Andrew. Review of Georgi Gospodinov's International Booker-shortlisted novel 'Time Shelter'. *The Hindu*, 16.05.2023

Chatterjee, Sukla. 'Time Shelter': The International Booker winner is a rich experiment in style, structure and ideas. *Scroll.in / Book Review*, 27.05.2023

Georgi Gospodinov wins International Booker Prize 2023 for darkly comic memory novel 'Time Shelter'. *The Times of India*, 24.05.2023

Испания

Gospodinov, Gueorgui. Las tempestálidas. Traducción de María Vútova y César Sánchez. Logronho: Fulgencio Pimentel, 2022

Carrión, Jorge. Últimas noticias de la gran novela europea (“Las tempestálidas”, del premiado escritor búlgaro Gueorgui Gospodínov, describe un escenario distópico). *Infobae*, 28.08.2023

García Flores, Ana Belén. Gueorgui Gospodínov: “Vivimos en una sociedad que literal y metafóricamente va perdiendo la memoria”. *RTVE*, 19.06.2023

Las 30 recomendaciones de ‘Babelia’ para el Día del Libro de 2023. *El Pais / Babelia*, 21.04.2023

Monmany, Mercedes. Europa infectada por el virus de la desmemoria. *ABC Cultural*, 06.06.2023

Pron, Patricio. ‘Las tempestálidas’: la dictadura del pasado según Gospodínov.

(Y eso es lo que más debería preocuparnos). *El Pais / Babelia*, 04.02.2023

Rebon, Marta. Reescribiendo el pasado: cuando la memoria es una arma. *El Mundo*, 28.02.2023, p. 21

Rodrigo, Inés Martín. Gueorgui Gospodínov: “La literatura es un arma contra la propaganda”

El Periódico de España (Abril), 01.06.2023

Rodríguez, Aloma. ‘Las tempestálidas’ (Radio, Reseña). *RTVE Radio 3 - Hoy Empieza Todo*, 15.03.2023

Seoane, Andrés. Gueorgui Gospodínov: “Cuando el poder se adueña del pasado lo convierte en propaganda”. *El Mundo / La Lectura*, 28.02.2023

Valenzuela, Jose. (Des)memoria. Reseña de «Las tempestálidas», de Gueorgui Gospodínov. *Mercurio*, 15.03.2023

Италия

Gospodinov, Georgi. Cronorifugio. Traduzione di Giuseppe Dell’Agata. Roma: Voland, 2021

Bajani, Andrea e Georgi Gospodinov. Il nostro futuro in una biblioteca. *La Repubblica Firenze*, 29.05.2022

Bajani, Andrea. Gospodinov, un Proust venuto dall’ est. *La Repubblica*,

27.08.2021

Bertoli, Pina. Il passato ha una data di scadenza? *ilmestieredileggereblog*, 02.10.2021 <https://ilmestieredileggereblog.com/2021/10/02/georgi-gospodinov-cronorifugio-il-passato-ha-una-data-di-scadenza/>

Bianchi, Diego. Se pensiamo a due anni fa. *Il Venerdì di Repubblica*, 31.12.2021

Brollo, Renzo. Scheda. *MangiaLibri*, 30.06.2021

Buozzi, Antonio. Referendum per vivere negli anni perduti. *Avvenire*, 17.06.2021

Cabassi, Andrea. Cacciatori di passato? *Giuditta legge*, 02.10.2021 <https://www.giudittalegge.it/2021/10/02/lo-scaffale-di-andrea-cronorifugio/>

Caliandro, Christian. L'arte non deve essere un sollievo. *ArTribune*, 11.04.2022

Cenci, Riccardo. Georgi Gospodinov / Labirinti del tempo. *Pulp-Libri Quotidiano dei libri*, 10.03.2022

Classifica di qualità – libri in traduzione del 2021. *L'indiscreto*, 10.12.2021

Classifica di qualità: ecco i libri in traduzione del 2021 più votati, *Il-Libraio.it*, 10.12.2021 <https://www.illibraio.it/news/narrativa/libri-in-traduzione-del-2021-1414045/>

Colombo, Severino. Classifica di Qualità - X Edizione. *La Lettura, Corriere della sera*, 12.12.2021

Consoli, Claudia. L'uomo come cibo del tempo: „Cronorifugio“, il nuovo romanzo di Georgi Gospodinov. *Critica Letteraria*, 02.07.2021

Dell'Agata, Giuseppe. Sinossi. *Bulgaria-Italia*, 18.07.2021

Di Francesco, Tommaso. Vivendo l'invasione del passato. *il manifesto*, 26.03.2022

Di Liberto, Angelo. Liturgia della parola bulgara - Intervista al professor Giuseppe Dell'Agata. *Billy, il vizio di leggere, modus legendi*, 14.12.2021

F. ACC. Georgi viaggia nel tempo “Siamo ricchi di nostalgia ma poveri di memoria”. *La Stampa*, 18.10.2021

Filograna, Fausto Paolo. Un vuoto speciale - Intervista. *Lo Spazio Letterario*, 27.04.2023

Fontana, Alessandra. Recensione. *La lettrice controcorrente*, 22.06.2021

Georgi Gospodinov: Il passato come alibi [Interview]. *Internazionale*, 07.07.2023

Georgi Gospodinov: Il potere della malinconia [Interview]. *L'Espresso*, 28.11.2021

Georgi Gospodinov: La letteratura è salvifica [Interview]. *Corriere fiorentino*, 12.10.2021

Goldkorn, Wlodek. Un rifugio chiamato memoria. *L'Espresso*, 07.11.2021

Gospodinov vince lo Strega Europeo. *Avvenire*, 19.10.2021

Herold, Gianluca. Georgi Gospodinov e il lato oscuro della nostalgia. *Rivista Studio*, 20.09.2023

Il presente non è più la nostra casa, *succedeoggi.it*, 31.10.2021, <https://www.succedeoggi.it/2021/10/il-presente-non-e-piu-la-nostra-casa/>

La Top Ten di Robinson del 2021. *La Repubblica / Robinson*, 31.12.2021

Lo Strega europeo allo scrittore bulgaro Gospodinov. *QN, La Nazione*, 18.10.2021

Maioli, Maura. Alla fine del tempo. *modus legendi*, 05.11.2021

Mascolino, Eva Luna . “Cronorifugio” di Georgi Gospodinov. *SoloLibri.net*, 03.07.2021, <https://www.sololibri.net/Cronorifugio-Gospodinov.html> [viewed 05.03.2024]

Mecco, Martina. Attraverso gli strati della memoria. “Cronorifugio” di Georgi Gospodinov. *Andergraund Rivista*, 17.08.2021

Melia, Alessandro. Blandiana, de la Cruz, Gospodinov, Le Tellier e Weber: la cinquina del Premio Strega Europeo La premiazione il 19 ottobre al Salone di Torino. *Dire Oggi*, 24.09.2021

Melia, Alessandro. Scheda. *Dire Oggi*, 30.07.2021

Montanari, Enrico. Georgi Gospodinov, lo scrittore capace di viaggiare nel tempo. *Il Libraio*, 29.07.2023

Mosca, Cristina. Podcast. *Chili di libri*, 17.02.2022 <https://chilidilibri.altervista.org/cronorifugio-di-georgi-gospodinov-voland-podcast/>

Nostalgia per il futuro (Con il romanzo Cronorifugio lo scrittore bulgaro Georgi Gospodinov ha vinto l'International Booker prize). *The New York Times Internazionale*, 26.05.2023

Pagliuso, Antonio. Recensione. *Glicine associazione*, 07.07.2021

Paloscia, Fulvio. Gospodinov “Così lottiamo contro il virus del passato”. *La Repubblica Firenze*, 12.10.2021

Paolin, Demetrio. Tempo, nostalgia e ritmo. *La ricerca*, 20.07.2021

Perin, Luca. Gospodinov protagonista oggi ospite di LibrOsteria. *Il Mattino di Padova*, 13.03.2023

Premio Strega Europeo 2021 il libro vincitore. *Zarabazà.it*, 18.10.2021

Premio Strega Europeo 2021: vince Georgi Gospodinov con “Cronorifugio” (Volland). *LetteratitudineNews*, 17.10.2021

Rastelli, Alessia. «Borges e mia nonna» Gli autori che stregano il bul-

garo Gospodinov. *Corriere della sera*, 18.10.2021

Rastelli, Alessia. «Europa risvegliata Il lavoro sulla memoria non è stato vano» [Interview]. *Corriere della Sera*, 22.03.2022

Rastelli, Alessia. Premio Strega Europeo 2021, vince Georgi Gospodinov. *Corriere della Sera / Corriere.it*, 17.10.2021

Rastelli, Alessia. Sei voci per un'altra Europa. *Corriere della sera / La Lettura*, 10.10.2021

Roic, Sergio. Se l'amore va oltre la vita. *Corriere del Ticino*, 15.03.2022

Santamaria, Gianni. Il Tempo tra Bibbia e narrazione. *Avvenire*, 29.05.2022

Santoni, Vanni. Altri 10 romanzi da regalare a Natale 2021. *Esquire Italia*, 20.12.2021

Santoni, Vanni. Passato chiama Europa - E ogni Paese sceglie il tempo in cui vivere. *La Lettura - Corriere della sera*, 20.06.2021

Scarpa, Camilla. "Cronorifugio": gli Shrapnel della memoria di Georgi Gospodinov. *Barbadillo*, 17.02.2022

Spadoni, Giorgia. Un dialogo con Georgi Gospodinov: "Tra Italia e Bulgaria c'è una parentela emotiva". *East Journal, Bulgaria-Italia*, 03.07.2021

Tagliaferri, Marco. Recensione. *Atlante - Treccani*, 26.11.2021

Taglietti, Cristina. Famiglie, patrie: noi siamo anche ciò che è stato scritto e letto. *Sette - Corriere della Sera*, 31.12.2021

Terranova, Nadia. I sotterranei del passato. *La Repubblica / Robinson*, 12.06.2021

Una clinica insegna a ricordare. *Gazzetta di Reggio*, 27.07.2023

Niederlandia

Gospodinov, Georgi. Schuilplaats voor andere tijden. Vertaling Hellen Kooijman. Amsterdam: Ambo|Anthos, 2022

Altink, Adri. Nostalgie als inspirator voor nationalisme. *Literair Nederland*, 23.06.2022

De Bruin, Katja. Gekoesterd verleden. *VPRO Gids*, 13.05.2022, p. 34

De Raeymaeker, Victor. Schuilplaats voor andere tijden. *Humanistisch Verbond*, 13.04.2022

Kruithof, Pauliene. De betekenis van tijd, de waarde van herinneringen en de kracht van toekomstverwachtingen in 'Schuilplaats voor andere tijden'. *FrieschDagblad*, 15.05.2022

Kruithof, Pauliene. Helend terug in de tijd. *Wykein*, 14.05.2022, p.17
Messeman, Sofie. Spijt om het ongeleefde leven, een Bulgarse vorm van weemoed. *Trouw*, 28.05.2022

Norvegia

Gospodinov, Georgi. Et tilfluktssted i tiden. Oversatt av Morten Abildsnes. Oslo: Solum Bokvennen, 2024

Hoem, Knut. På sporet av det glemte Europa. Minneverdig om mennesker som har kansellert samtiden og flyktet inn i fortiden. *NRK*, 13.02.2024

Kjelling, Kristoffer. Den farlige fortiden (I romanen Et tilfluktssted i tiden undersøker Georgi Gospodinov hvorfor vi lengter etter tapte tiår). *Salongen*, 31.01.2024

Nilsen, Gro Jørstad. I fjor vant han en av verdens viktigste litteraturpriser. Nå er boken kommet på norsk. *Bergens Tidende*, 07.02.2024

Polska

Georgi Gospodinow. Schron przeciwczasowy. Przel. Magdalena Pytlak. Krakow: Wydawnictwo Literackie, 2022

Engelking, Wojciech. Georgi Gospodinow o pamięci i podróżach w czasie: Rok 2016 będzie badany. Wtedy coś „kliknęło“ w mechanizmie historii. *Newsweek Polska*, 08.07.2023

Nogaś, Michał. Georgi Gospodinow z Nagrodą Bookera. „Wielu z nas chciałoby, by mur berliński upadł jeszcze raz“. *Wyborcza.pl / Książki*, 23.05.2023

Nogaś, Michał. Wielkie rozdrażnienie. Z Georgim Gospodinowem rozmawia Michał Nogaś. *Książki. Magazyn do czytania*, 01.02.2022, p. 53-56

Pytlak, Magdalena. Przyszłość niemożliwa. Zapominanie i formy zapomnienia w „Schronie przeciwczasowym” Georgiego Gospodinowa [Impossible Future. Forms of Forgetting and Oblivion in “Time Shelter” by Georgi Gospodinov]. *Kultura Słowian. Rocznik Komisji Kultury Słowian PAU, Tom XVIII / 2022*, 09.11.2022, <https://www.ejournals.eu/PKKS/2022/Vol-XVIII/art/22272/>

Robert, Maciej. Klinika przeszłości. *Polityka*, 22.02.2022

Sośnicki, Dariusz. Więcej czułości, narratorze! *Dwutygodnik*, 05.2022, <https://www.dwutygodnik.com/arttykul/10113-wiecej-czulosci-narratorze>.

html

Varga, Krzysztof. Narodziny obledu. *Newsweek Polska*, 03.03.2022

Varga, Krzysztof. „Pięknymi zdaniem opisuje nacjonalistyczny obłęd”. Dostał Bookera. *Newsweek Polska*, 24.05.2023

CAIII

Gospodinov, Georgi. Time Shelter. Translated from the Bulgarian by Angela Rodel. New York: Liveright / Norton, 2022

Angel, Izidora. The Future Is Canceled. On Georgi Gospodinov's novel, *Time Shelter*. *Astra Magazine*, 10.05.2022, <https://astra-mag.com/articles/the-future-is-canceled/>

Ings, Simon. *Time Shelter* by Georgi Gospodinov review — a warning to Europe and Putin. *The Times*, 30.04.2022

McGonigle, Thomas. Thinking Gospodinov Thoughts. *The Hollins Critic* (Hollins University, Virginia), Vol. LIX, No. 3, June 2022

Nguyen, Sophia. Georgi Gospodinov's 'Time Shelter' wins the International Booker Prize. *The Washington Post*, 23.05.2023

Oldweiler, Cory. A Referendum on Nostalgia: On Georgi Gospodinov's "Time Shelter". *Los Angeles Review of Books*, 24.06.2022

Orthofer, M.A. *Time Shelter*: The complete review's Review. *Complete Review*, 08.06.2022, <https://www.complete-review.com/reviews/bulgaria/gospodg4.htm>

Rogers, Thomas. This Bulgarian Writer's Books Bend Time. *The New York Times*, 05.07.2023

Ruchti, Spencer. Spring 2022 Lit in Translation Preview. *Time Shelter* (May 2022). *Center for the Art of Translation Blog*, 12.03.2022, <https://www.catranslation.org/blog-post/spring-2022-lit-in-translation-preview/>

Sacks, Sam. Fiction: 'Time Shelter' by Georgi Gospodinov. *The Wall Street Journal*, 06.05.2022

Stewart, Sophia. International Booker Prize Winners on Nostalgia, Translation, and 'Time Shelter'. *Publishers Weekly*, 26.05.2023.

Time Shelter briefly noted. *The New Yorker*, 13.06.2022

Time Shelter: A radical new therapy... *Publishers Weekly*, May 2022, <https://www.publishersweekly.com/9781324090953>

Time Shelter: An ambitious, quirky, time-folding yarn. *Kirkus Reviews*, 01.04.2022

West, Adrian Nathan. What if We Could Relive Our Golden Ages? *The*

New York Times, 10.05.2022

Франция и Канада

Gospodinov, Guéorgui. Le Pays du passé (Vremeoubejichté). Traduit du bulgare par Marie Vrinat-Nikolov. Paris: Gallimard.

Bloch-Lainé, Virginie. «Le Pays du passé», panser antérieur. Le Bulgare Guéorgui Gospodínov veut guérir la mélancolie d'un passé national fantasmé. *Liberation*, 28.10.2021

Chamouard, Jean-Marie. Guéorgui Gospodinov explore le temps dans “Le pays du passé”, *Toute La Culture*, 16.02.2022

Clermont, Thierry. Devoirs de mémoire. *Le Figaro Littéraire*, 09.12.2021

Desmeules, Christian. Avancer en arrière. *Le Devoir*, 15.01.2022

E.BA. Vertige Nostalgique. *Le Monde Des Livres*, 19.11.2021

Galighani, Oriane Jeancourt. Le temps retrouvé. *Livre critique*, Decembre 2021, p. 46

Galighani, Oriane Jeancourt. Vraie et fausse memoires. *Edito littérature*, Decembre 2021, p. 20

Jacob, Didier. La clinique du souvenir. *Lire*, 02-08.12.2021, p. 6

Още преводни издания на “Времеубежище”:

(Системното описание на отзивите на тези езици предстои.)

Босна и Херцеговина

Gospodinov, Georgi. Vremensko sklonište. S bugarskog preveo Žarko Milenić. Sarajevo: Buybook, 2023

Гърция

Gospodinov, Georgi. Хронокатафύγιο. Μετάφραση Αλεξάνδρα Ιωαννίδου. Αθήνα: Ίκαρος, 2021

Македонија

Господинов, Георги. Засолниште во времето. Превод од бугарски: Душко Крстевски. Скопје: ИЛИ-ИЛИ, 2021

Португалија

Gospodinov, Gueorgui. Refúgio no Tempo. Tradução: Monika Boneva, Paulo Tiago Jerónimo. Lisboa: Relógio D'Água, 2023

Румъния

Gospodinov, Gheorghe. Refugiul timpului. Traducere de Mariana Mangiulea Jator. Bukurești: Pandora M, 2023

Русия

Господинов, Георги. Времеубежище. Перевела с българското Наталия Нанкинова. Санкт Петербург: Polyandria NoAge, 2023

Словения

Gospodinov, Georgi. Časovno zaklonišče. Prevod: Borut Omerzel. Ljubljana: Beletrina, 2022

Сърбия

Господинов, Георги. Временско склониште. С бугарског превела Јасмина Јовановић. Београд: Геопоетика, 2023

Турция

Gospodinov, Georgi. Zaman Sığınağı. Çeviri: Hasine Şen Karadeniz. Istanbul: Metis, 2022

Хърватия

Gospodinov, Georgi. Vremensko utočište. Prijevod: Ksenija Banović. Zagreb: Fraktura, 2022

Швеция

Gospodinov, Georgi. Tidstillflykt. Overs. fr. Bul. Av Hanna Sandborgh. Stockholm: Ersatz, 2024

България (Ранни отзиви)

Господинов, Георги. Времеубежище. Пловдив: Жанет 45, 2020

Ангелов, Златко. Влечението на антикваря се среща с яснотата на поета. *Маргиналия*, 15.05.2020

Атанасова, Катя. За времето и паметта. *Сп. Култура*, юни 2020.

Габровски, Александър. Ден първи от четеното на „Времеубежище“... (Дневник на едно четене от млад поет). Фейсбук, 17.06.2020. <https://m.facebook.com/114272086932063/posts/138858131140125/>

Дишлиева-Кръстева, Невена. Времеубежище: Невена Дишлиева-Кръстева's review. *goodreads.com*, 29.04.2020.

Енчева, Светла. Моето „Времеубежище”. *toest.bg*, 31.05.2023

Желев, Светлозар. „Времеубежище“ на Георги Господинов. Размисли на един читател, излял една книга, която в корема му горчи, а в устата му е сладка като мед. *Артакция*, 15.05.2020

Земярска, Франческа. Какво да правим с утопиите на миналото. *Литературен вестник*, бр. 41/2021.

Каприев, Георги. Вирусът на миналото. *Портал Култура / kultura.bg*, 11.05.2020. <https://kultura.bg/web/вирусът-на-миналото/>

Ланджев, Иван. Миналото е само в единствено число (Новият роман на Георги Господинов не можеше да излезе в по-подходящ момент). *Площад Славейков*, 27.04.2020. <https://www.ploshtadslaveikov.com/minaloto-e-samo-v-edinstveno-chislo/>

Личева, Амелия. Европа е герой на романа „Времеубежище” от Георги Господинов. *Въпреки.com*

Новков, Митко. Флексуси и осцилации. *Портал Култура / kultura.bg*, 03.07.2020. <https://kultura.bg/web/флексуси-и-осцилации/>

Петров, Иван. Георги Господинов: „Времеубежище”. *blogofivan.com*, 03.05.2020. https://2020/05/03/gg-vremeubezhishte/?fbclid=IwAR3mnlDzenig69TvCcU696GN6Y9yFAiZ0bsx0WUzxDRqpwJ62A_WXZj1dU

Радулова, Надежда за „Времеубежище”. *Booklover.bg*, 05.05.2020

Радулова, Надежда. Разговор с Георги Господинов малко преди шест вечерта. *toest.bg*, 23.05.2020

Фадел, Морис. Между две заплахи. *Портал Култура / kultura.bg*, 16.02.2021. <https://kultura.bg/web/между-две-заплахи/>

Цанков, Георги. Пътуване към клиниките за минало, или един опит за прочит на „Времеубежище“. Фейсбук, 21.05.2020. <https://m.facebook.com/114272086932063/posts/127166372309301/>

Шумелов, Владимир. За „Времеубежище“ на Георги Господинов. *Кадър 25*, 30.06.2020

Милена Кирова
Софийски университет
milena_kirova@hotmail.com

Българският роман след Прехода: образец 2022

Milena Kirova
Sofia University

Bulgarian novel after the Transition: sample 2022

Abstract

This article examines the Bulgarian novels published in 2022 as a representative sample of what was created in this genre in the two decades of the 21st century. The year 2022 has a special place and significance in the development of modern Bulgarian fiction. On the one hand, because the number of new novels is very large – over fifty. On the other hand, and even more important, because this production shows well what has been achieved, breaking new ground since 1989, and what has already become obsolete three decades after the beginning of the changes. The thematic focus of the article is the representations of Bulgarian history, divided into three parts: representations of the recent past (1944–1989), representations of the Transition, representations of more distant history. The political messages specific to each group are defined, new directions of historical/epic thinking in Bulgarian novel are highlighted.

Keywords: Bulgarian literature, novel, the Transition, historic novel, epic writing

През 2023 г., когато Фонд „1300 години България“ проведе своя конкурс за роман на годината 2022, участие взеха трийсет и два романа. Техният прочит остави у мен усещането, че романовата продукция на 2022 година е по някакъв начин специална, най-малкото – обобщаващо представителна за пътя, по който е тръгнала българската литература след Прехода. Продължих да чета още романи от тази година, някои навярно останаха непрочетени, но в крайна сметка останах с впечатлението, че общият брой на романите през 2022 трябва да е бил поне петдесет, ако не и шейсет. Разбира се, не количеството е важно в

този случай, а цялостната картина. Именно тя според мен дава добра възможност да видим какво сме постигнали през първите две десетилетия на ХХІ век и накъде ще вървим оттук нататък.

Романите, както казах, са много и твърде различни; изключително трудно е да се намери подход, още повече само един, който може да предложи някаква стройна типология на тяхното присъствие и значение. В този пръв обглед, който по необходимост трябва да въведе и конкретните примери на своя обект, съм избрала като водещ тематичния принцип с някои отклонения в други посоки. Тук представям само първата част; тя е изградена в три подглави, обединени в една обща посока, която нарекох „Времето, историята, паметта“.

1. Миналото, с което живеем и днес

Разбира се, става въпрос за миналото, в което голяма част от пишещите и особено от четящите хора в България сме били родени. То започва с политическия преврат през есента на 1944 г. и продължава до последното десетилетие на предходния век. Това е тема, която не утихва вече трийсет и пет години, макар и по различни причини. 2022 чудесно показва трите основни посоки в интерпретацията на близкото минало: две от тях са вече традиционализирани, включително в извънлитературното пространство до днес, но има и една нова, която сега си пробива път в прочита на младото поколение

Няма по-силен представител на **политическата линия** в прочита на близкото минало от Теодора Димова. След успеха на „Поразените“, като сюжетна и емоционална потребност според самата авторка, се появява „Не ви познавам“. Специфично за Димова е спояването на политически и нравствени послания с християнска символика, и това се вижда още в заглавието, което цитира Исус. А коментарът, направен от нея в многобройни изяви по медиите, допълва и дояснява целта на двата романа, които трябва да бъдат мислени заедно. Изречено просто, посланието на новия роман изглежда така. Манталитетът, възпитан в годините 1944–1989 (Димова го нарича „деветосептемврийски“), е паяжина, оплела паметта и съзнанието на българския човек. Той се е просмукал в действията на държавните институции, оплел е мисленето на всякакви групи хора: от някогашните сътрудници на Държавна сигурност до днешните уж свободомислещи антиваксъри и цялата хейтърска (анти)култура на социалната мрежа. Демокрацията е все още провал за българската история, защото повърхността на по-

литическите процеси прикрива дълбината на нерестформираното социално съзнание. (Сюжетът е изграден върху подмолните действия на двама коварни политици, които дебнат реванш с подкрепата на един олигарх мафиот, Начо Пясъка. Зад литературните образи прозират реални, разпознаваеми фигури от политическата хроника и подземния свят.) Докато деветосептемврийският манталитет живее у нас и насъсква хората един срещу друг, българското общество ще остане в плен на мрачната паяжина, ритмично подръпвана от невидими паяци кукловоди.

„Не ви познавам“ звучи (и е замислен да прозвучи) като шамар през лицето на днешната социална действителност. И все пак отзивът за него остана далече от онзи скандал, който предизвика друг, при това убедителен със силата на документа, роман: „Оловна тишина. Истината за един разстрел“ от Ивайла Александрова¹. Между двете книги се породи интересна и съвсем непредумишлена връзка: авторката на втората (при това с името Александрова) попадна в литературната ситуация на героинята Александра от първата книга – хейтърска атака в социалната мрежа заради недвусмислено изразена социална позиция.

„Оловна тишина“, както „Не ви познавам“, е книга за истината, само че двете авторки търсят истината по различни начини и с различни средства. (Важен ми се струва и фактът, че две авторки, две пишещи жени отправят най-смелите политически послания в публичното пространство.) Текстът на Ив. Александрова е предходен от задълбочен предговор на трета писателка, Елена Алексиева, която е имала възможност да проследи дългия процес по написването на тази огромна книга. В него тя (както и авторката в своите интервюта) говори за огромното количество документи, чакащи да бъдат изровени от различни архиви на НРБ: „невъобразимо множество от факти“, които „не спираха да изскачат до края [т.е. в продължение на десет години], да се самозаявяват по един почти свръхестествен начин, сякаш чакали осемдесет и повече години точно до този момент“ (Александрова 2022: 7).

Ето, това е миналото, за което пише и Т. Димова; колкото е по-дълбоко заровено и колективно забравено, толкова по-силно влияе (с властта на подмолното) върху манталитета на българския човек от-

---

¹ Оставям настрана въпроса за разликите между един фикционален и един документален роман. В случая ме интересува общата тема, и то тъкмо защото е представена с различни изобразителни средства на литературата от нашия век.